

Socialministerens talepapir i forbindelse med besvarelse af samrådsspørgsmål W i Sundhedsudvalget den 24. november 2010.

Samrådsspørgsmål W

Finder ministeren i forlængelse af SUU alm. del - spørgsmål 98 og 99, at der er mangler i den eksisterende lovgivning, der hindrer at svært psykisk syge kan få den fornødne bistand i eget hjem, herunder bedes oplyst, om ministeren vil tage initiativ til at give adgang til en slags " dag- eller døgnanbringelse uden personligt samtykke " i en kommunal døgnbolig på linje med den adgang, der findes for svært demente personer, enten som en midlertidig foranstaltning eller som en mere permanent boligløsning.

Samrådstale

[Det talte ord gælder]

Når vi er samlet her i dag, så er det jo med afsæt i to sager fra Vejle og Guldborgsund Kommune, som har været fremme i medierne. Det er komplicerede sager med dilemmaer, som udfordrer os på det socialpolitiske værdisæt, der afspejler sig i den gældende lovgivning.

Det er dilemmaer, der berører de grænser, vi har sat for samfundets mulighed for at overskride det enkelte individs selvbestemmelsesret, og som sætter fokus på det ansvar, og de muligheder, vi som samfund har for at hjælpe mennesker, som har brug for hjælp, men som giver udtryk for, at de ikke ønsker at blive hjulpet.

Når det er sagt, så er det helt centralt for mig, at vi drøfter sagen her i dag med udgangspunkt i *hele* grundlaget for socialpsykiatrien, hvor der arbejdes ud fra, at:

- den enkelte skal have mulighed for at leve et liv på egne præmisser
- der arbejdes for inklusion i samfundet med egen bolig, uddannelse og et aktivt familie-, fritids- og arbejdsliv.
- princippet om mindste indgriben i indsatsen.

Jeg vil gerne starte med at slå fast, at jeg mener, at kommunerne i den sociale lovgivning har de nødvendige redskaber i forhold til at give mennesker med en sindslidelse den nødvendige hjælp i egen bolig.

Serviceoven fastslår kommunernes omsorgspligt over for mennesker, der ikke kan tage vare på deres egne interesser. Kommunerne har en omsorgspligt

uanset, om der foreligger et samtykke fra den enkelte. Det fremgår dog samtidig helt eksplicit af serviceloven, at kommunerne ikke kan bruge fysisk tvang, når de skal leve op til deres omsorgspligt.

Fraværet af muligheden for at benytte fysisk tvang i den sociale indsats er helt central, for det skærper nødvendigheden af, at kommunerne arbejder målrettet for at få den nødvendige kontakt med borgeren og få skabt en relation baseret på tillid. Det er nemlig hele forudsætningen for det sociale arbejde med sindslidende.

Hvis der ikke er tillid, så er det svært at skabe motivation, og hvis man ikke er motiveret, så er det svært at flytte sig.

Og lad os være helt ærlige. Fysisk tvang er ikke den bedste start på et tillidsfuldt forhold og bør være sidste udvej.

Kan man så aldrig bruge tvang over for sindslidende i henhold til serviceloven? Man kan ikke bruge tvang, men man kan bruge magtanvendelse i nogle særlige situationer, hvor det kan være nødvendigt med fastholdelse og lignende for, at borgeren ikke gør skade

på sig selv. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal dog begrænses mest muligt, og må aldrig erstatte den nødvendige omsorg, pleje og socialpædagogiske bistand.

I de tilfælde, hvor det er nødvendigt at bruge tvang i forhold til helbreds- og livstruende situationer, angiver sundhedslovgivningen nogle meget præcise rammer, som sundhedsministeren har redegjort for.

Det betyder også, at der altid skal gøres mest muligt for, at den enkelte medvirker frivilligt, så det ikke bliver nødvendigt at anvende magt. Den magt, der anvendes, skal altid stå i et rimeligt forhold til det, man ønsker at opnå. Magtanvendelse skal altid anvendes så kortvarigt og skånsomt som muligt, og der skal tages størst muligt hensyn til den sindslidende.

Her vil jeg gerne slå fast, at det ikke er muligt at lovgive i detaljer om mellem menneskelig kontakt og om, hvordan balancen skal være mellem den enkeltes selvbestemmelse og omsorgspligten.

Det, vi kan sørge for som politikere, er at sikre, at lovgivningen afspejler de rammer og de værdier, vi som samfund ønsker at sætte for den sociale indsats over

for sindslidende. At lovgivningen udstikker de nødvendige pejlemærker for de ansvarlige kommunale politikere og myndigheder.

Derfor mener jeg heller ikke, at dag- eller døgnanbringelse uden samtykke er den rigtige løsning på de udfordringer, vi står med. Det risikerer nemlig at blive den nemme løsning, den hurtige løsning, men til gengæld også den forkerte løsning og dermed et skridt tilbage for socialpsykiatrien. Det vil betyde et indgreb i selvbestemmelsesretten og en forringelse af retssikkerheden for borgerne, og den vej er jeg som socialminister ikke parat til at gå.

Så spørger I muligvis, hvilken vej jeg så vil gå. Jeg vil starte med at pege på et projekt, vi satte i gang med den seneste psykiatriaftale for 2007-2010 om isolerede sindslidende i egen bolig. Det projekt kaldes også "isbryderprojektet", og det er et meget godt billede på de udfordringer, den enkelte medarbejder står med. Hvordan bryder man isen, når en borger, som har brug for hjælp, konsekvent afviser hjælpen? Projektet sætter fokus på opsporing og tidlig indsats og på, hvordan man får oprettet en fornuftig og bæredygtig kontakt, som kan danne rammen for en løsning på borgerens problemer.

Projektet slutter ved årsskiftet, og jeg forventer, at evalueringen er færdig til foråret næste år. Når den foreligger, vil jeg sende den til sundhedsudvalget og socialudvalget.

Et andet fokuspunkt, som, jeg mener, kan lede os på rette vej, er samarbejdet mellem behandlingspsykiatrien og socialpsykiatrien. Det er ekstremt vigtigt med et tæt samarbejde, hvor den ene hånd ved, hvad den anden gør – og hvor den ene hånd tager over, når den anden giver slip.

Det handler fx om at sikre, at bostøtten har en nem og sikker adgang til behandlingspsykiatrien i de sager, hvor det er nødvendigt. Og det handler om, at der bliver fulgt op i socialpsykiatrien, når behandlingspsykiatrien giver slip.

Vi ser jo, når vi taler om de her meget komplicerede sager, at der ofte er tale om længere forløb, hvor der løbende er blevet arbejdet målrettet med at få skabt den nødvendige kontakt og få borgeren til at erkende sin egen situation.

Det er ofte et langt sejt træk, der rummer alle de udfordringer, som kan være i det sociale arbejde. Der er sjældent lette løsninger eller genveje.

Derfor er det også vigtigt, at vi løbende overvejer, om den lovgivningsmæssige ramme er dækkende for de opgaver, som kommunerne har.

Det giver dagens samråd selvfølgelig også anledning til. Og det er som sagt min opfattelse, at rammerne er på plads - hvis vi ikke vil ændre drastisk på afvejningen i forhold til det enkelte individs selvbestemmel-
sesret på dette område.